

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYEREKEK SPORTFO-
GYASZTÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA
SZLOVÁKIÁBAN**

PaedDr. Peter Židek

Témavezető:

Prof. Dr. Müller Anetta Éva

egyetemi tanár

DEBRECENI EGYETEM

Gazdálkodás- és Szervezéstudományok

Doktori Iskola

Debrecen, 2025.

1.A KUTATÁS ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEI ÉS A KUTATÁSI HIPOTÉZISEK BEMUTATÁSA

A hátrányos helyzetű személyekre fókuszáló kutatások nem képeznek olyan teljességre törő rendszert, mint a kedvező szocioökonómiai háttérrel rendelkező kutatások. Ugyanakkor elmondható, hogy a hátrányos helyzet, mint igen összetett és megoldásra váró társadalmi probléma a volt szocialista országokban, így Szlovákiában is, mely a rendszerváltás óta növekvő probléma, ami megoldásra vár. A hátrányos helyzetű gyerekek olyan családban nőnek fel, ahol a nem megfelelő lakhatási körülmények, az alacsony jövedelem, az alacsony iskolai végzettség, magas munkanélküliség vagy alacsony munkaerőpiaci státusz jellemzi a családot, mely igen negatívan befolyásolja az ilyen körülmények között élő gyerekek fejlődését, iskolai teljesítményét, egészségi állapotát, étellel való elégedettségét, a céljaikat és a jövőbeli esélyüket (VARGA 2014; RUCSKA - KISS-TÓTH, 2019; PERGE 2021; BARABÁS – JÁVORNÉ, 2021; PERGE – RUCSKA, 2024).

A hátrányos helyzetű gyerekekre fókuszáló kutatások napjainkra igen aktuális téma, mivel korunkban tapasztalható digitalizáció, automaizáció, de akár a koronavírus hatásai tovább erősítették és mélyítették a meglévő társadalmi egyenlőtlenségeket.

A hátrányos helyzetű gyerekek és felnőttek számára a sportolás nem csak a betegségek megelőzésében játszik kimondottan fontos szerepet, de segíti a szocializáció folyamatát, a társadalmi beilleszkedést és a személyes kompetenciák fejlesztését, ami az, óvodában, iskolában, majd a munkaerőpiacon is hasznos lesz számukra. A sportolás növelve a fizikai aktivitás szintet magasabb jólétet, és étellel való elégedettséget eredményez, ami kompenzálhatja a hátrányos helyzetű személyek jólétének életminőségének eredményeit, mivel a kedvezőtlen szocioökonómiai státusz alacsonyabb értéket eredményezhet ezeken a területeken. A hátrányos helyzetű települések vagy a hátrányos helyzetű családokat, beleértve a gyerekeket és szülőket is kiemelt területei az Unió különböző fejlesztési stratégiáinak vagy politikájának. A hátrányos helyzetet kompenzáló fejlesztési programok és kezdeményezések célul tűzik ki az esélyegyenlőség növelését, a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek csökkentését. A sport egy olyan eszköz, mely segítheti ennek a célcsoportnak a társadalmi integrációját, egészség hátrányainak leküzdését.

A kutatásom fókuszában a hátrányos helyzetű gyerekek szabadidős és sportfogyasztását befolyásoló tényezők átfogó elemzése áll Szlovákiában. A kutatás vizsgálja a hátrányos helyzetű köznevelésben tanuló gyerekek (8-18 év) szabadidőeltöltési szokásait, azon belül is a

szabadidősport űzésének gyakoriságát, népszerű sportágakat, a sportmotivációt, a sportolást befolyásoló tényezőket (elődleges és másodlagos szocializációs szintér elemei), a sportolást ösztönző és a sportolás korlátozó tényezőket. Kutatásomban célként fogalmazódik meg, hogy összehasonlítsam a szlovák hátrányos és nem hátrányos tanulók szabadidős és sportfogyasztási szokásait, hogy pontos képet kaphassak a tapasztalható hasonlóságokról és különbözőségekről, ami segítheti a hátrányos helyzetű gyerekek célcsoportjának sportfogyasztási szokásait befolyásoló tényezőinek mélyebb megértését. A gyerekek esetében elmondható, hogy míg a sportfogyasztó a gyerek lesz, addig a vásárló a szülő. Így a kutatásom másik célcsoportja a hátrányos helyzetű szülők, akik körében végzett kutatásom célja, hogy feltérképezzem a szülők szociökonómiai státuszát, a költési szokásaikat és költéshajlandóságukat az egészség-sport területén és a gyerekek sportolásában betöltött szerepüket.

Célom, hogy elemezzem a szociális és gazdasági tényezőket, amelyek a sportfogyasztásra befolyással bírhatnak. Megvizsgálom és elemzem, hogy a családok szociális és gazdasági helyzete hogyan befolyásolja a gyerekek sportolási szokásait. Így ennek érdekében nem csak a hátrányos helyzetű gyermekeket, de szülőket is vizsgálom az egészséggel sportolással kapcsolatos kötéshajlandóságáról. Több kutatás rávilágít arra, hogy a kedvezőtlen szocioökonómiai háttérrel rendelkező családok és azok gyermekei hátrányt szenvednek a sportban való részvétel, az egészséges táplálkozás, az egészségügyi szolgáltatások, közösségi programok, stb., elérésében, ami az egészségüket, életminőségüket és fejlődésüket támogatná (O'BRIEN, ET AL., 2024, KENNEWELL ET AL., 2022, SCHNEIDER ET AL., 2019, KOLARČIK ET AL., 2010).

A kutatás célja, hogy a primer és szekunder kutatási adatokra támaszkodva a hátrányos helyzetű gyerekek sportolását ösztönző stratégiát alapozzon meg a szlovák döntéshozók munkáját segítve. Ez a téma nemcsak, hogy aktuális és releváns a mai Szlovákiában, hanem létfontosságú a jövő nemzedékeinek egészségesebb, integráltabb és igazságosabb társadalom felé történő irányításához.

A kutatás fontosabb kérdései és hipotézisei

A kutatásom előtt az alábbi kérdéseket fogalmaztam meg:

K1. Hogyan alakul a szlovákiai tanulók szabadidős és sportfogyasztási szokásai a hátrányos és nem hátrányos tanulók mintájában?

K2. Milyen tényezők befolyásolják a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovákiai tanulók sportágválasztását?

K3. Hogyan alakul a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovákiai tanulók sportmotivációja, milyen hasonlóságok és különbségek figyelhetők meg a két célcsoport esetében?

K4. Hogyan alakulnak a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülők sportolási szokásai?

K5. Hogyan alakul a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülők költési profilja?

K6. A hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű gyereket nevelő szülők értékrendje eltér-e a gyermekeik sportágválasztásával kapcsolatos döntésekben?

Az alábbi hipotéziseket állítottam fel a kutatás előtt:

H1. A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovákiai tanulók szabadidős tevékenységeiben, szabadidős és sport tevékenységeiben különbség mutatkozik, a nem hátrányos helyzetű tanulók feltehetően aktívabbnak bizonyulnak a sport területén.

H2. A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovák tanulók sportágválasztását befolyásoló tényezőkben eltérés mutatkozik.

H3. A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovákiai tanulók sportmotivációja eltér.

H4. A hátrányos helyzetű szülők sportolási gyakorisága alacsonyabb szinten realizálódik, mint a nem hátrányos helyzetűeké, és az általuk üzött sporttevékenységek is eltérően alakulnak, amelyet a hátrányos helyzetű szülők esetében a költséghatékonyság motivál.

H5. A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülők költési profilja eltérően alakul a saját és gyermekeik vonatkozásában is.

H6. A hátrányos helyzetű gyereket nevelő szülők gyermekeik sportágválasztásakor az elérhetőséget és az alacsony költséget részesítik előnyben, míg a nem hátrányos helyzetű szülők a sport fejlesztő, egészséget támogató aspektusai alapján döntenek egy –egy sportkínálat mellett.

2. ADATBÁZIS ÉS AZ ALKALMAZOTT MÓDSZEREK ISMERTETÉSE

A kutatásom során primer és szekunder kutatást egyaránt alkalmaztam. Áttekintettem a hátrányos helyzet megítélésével és a sportolással, szabadidővel és egészséggel, illetve ezek közös kontextusban megjelenő hazai és nemzetközi releváns szakirodalmakat, melyek segítették a téma elméleti hátterének megalapozását és bemutatását. Továbbá felhasználtam az alábbi témában megjelenő adatbázisokat és kereső oldalakat: KSH, SLOVAK STATISTICS, EUROSTAT, EU-SLIC, MATARKA, GOOGLSE SCOLAR, RESEARCH GATE. A hátrányos helyzet meghatározáshoz és a besoroláshoz a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma 2013-12192/36264:2-914 számon kiadott irányelveit és 245/2008-as törvény 2. § p.-t használtam fel.

A primer kutatásomhoz két kérdőívet használtam. Az egyik kérdőív a gyermekek körében vizsgálta a szabadidős és sportfogyasztási szokásokat, sportfogyasztást, sportmotivációt, a sporttól való távolmaradást és az egészségi állapotukat. A másik kérdőív a szülők körében került felhasználásra, amely a szülők sportolási szokásait, a gyermekük sportolásának támogatását, költségi profiljukat és egészségi állapotukat vizsgálta. A két keresleti oldal esetében validált mérési eszköz felhasználását is alkalmazom, melyet a kérdőívbe beépítettem, a SUSÁNSZKY és MTSAI (2006) által, magyar viszonyokhoz adaptált és validált WHO Jól-lét kérdőív rövidített (WBI-5) magyar változatával vizsgálom mind a hátrányos helyzetű gyermekek, mind az őket nevelő szülők életminőségét, illetve a sport életminőségre gyakorolt hatását.

A kínálati oldal szempontjából SWOT analízis segítségével elemzem a hátrányos helyzetű gyermekek sportjának erősségeit, gyengeségeit és veszélyeit, mely jó kiinduló pontot jelent a stratégia megalapozásához. Ez a módszer egy hatékony stratégia tervezési módszer, amely lehetővé teszi a helyzetértékelést, úgy hogy prioritások kijelölésével segíti majd a stratégia céljait a lehetőségekkel összhangba hozni.

A kutatás szerkezeti ábrája a primer kutatás folyamatát, azok mennyiségi és minőségi aspektusait mutatja be (*1. ábra*).

Szakirodalmi áttekintés		
Kvantitatív Survey-módszer		Kvalitatív Dokumentumelemzés
Hátrányos- és nem hátrányos helyzetű tanulók (n=519)	Hátrányos- és nem hátrányos helyzetű tanulók (n=567)	SWOT analízisre épülő sportstratégia
Szabadidő- és sportfogyasztási szokások	Szocioökonómiai változók Költési profil	SWOT analízis, Stratégia alapja
Sportolás motivációi-, korlátozó tényezők	Értékrend-, Gyermekek sportágválasztása	Stratégia víziója, rövid/közép és hosszútávú céljai
Egészségi állapot (WBI5)	Egészségi állapot (WBI5)	Megvalósítás eszközei

1. ábra: A kutatás módszertani felépítése és koncepciója

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

Szintén fontos tényező, hogy értekezésem központi vizsgálata fiatalok gyermekekre irányult, így a kérdőíves megkérdezés lefolytatása az intézmények vezetői, pedagógusai és a szülők beleegyezésével történt, emellett a Debreceni Egyetem által kiállított kutatásetikai engedéllyel is rendelkezem (GTK-KB 005/2024).

Annak érdekében, hogy a potenciális hibákat, a kérdések értelmezhetőségét, módosítások szükségességét felmérjem, emellett a kitöltéssel kapcsolatos tapasztalatokat is figyelembe vehessem, a fő kutatási adatgyűjtés előtt egy előzetes PILOT kutatás keretében, kisebb kitöltési számmal teszteltem mérési eszközeim megfelelőségét. Az így előtűnő hibákat figyelembe véve kérdőíveimet több esetben is módosítottam, emellett a pedagógus kollégák számára a kitöltés megkönnyítése érdekében, tételesen a kérdésblokkokra kitérő kitöltési útmutatót is mellékeltem.

A kutatás során az adatokat SPSS.26-os szoftver segítségével végeztem, az adatokból alapstatisztikát és összefüggésvizsgálatot számítottam.

A hátrányos helyzetű gyerekek és szülők klaszterezéséhez a klaszteranalízis módszertani megközelítéséhez LAQUES (2023), fogyatékossgal élő gyermekeket vizsgáló kutatásában alkalmazott feltételeknek megfelelően alkalmaztam. Tekintve a kutatás céljainak és feltételeinek összecsengését. Így az adatok alapján kialakítható legoptimálisabb klaszterszámot hierarchikus klaszteranalízis segítségével állapítottam meg, melyek

figyelembevételével aztán K-közép eljárás elvégzésével alakítottam ki a különböző hátrányos helyzetű gyermek/szülői klasztercsoportokat.

2.1. A gyermek kérdőív elemei

A konkrét kutatási céljaimra szabott mérési eszközeim, a kérdőívek segítségével, primer kutatásom során megvizsgáltam a Szlovák nemzetiségű, köznevelésben tanuló hátrányos helyzetű gyermekek (8-18 éves) sportfogyasztás iránti igényeit, a kereslet-kínálat főbb jellemzőit.

A fentiek alapján a primer kutatás módszerei és területei:

1. • Keresleti oldal (sportfogyasztás magatartás):
 - Kérdőíves felmérés köznevelésben tanuló, hátrányos helyzetű Szlovák nemzetiségű gyermekek (8-18 éves) számára
 - Szocioökonómiai háttér
 - Sportfogyasztási szokások vizsgálata
 - Sport iránti attitűd és sportmotivációs tényezők vizsgálata
 - A sportolással kapcsolatban megélt akadályok vizsgálata
 - Szabadidő eltöltéshez kapcsolódó attitűdök vizsgálata.
 - Kérdőíves felmérés köznevelésben tanuló, hátrányos helyzetű Szlovák nemzetiségű gyermekek gondviselői számára
 - Szocioökonómiai háttér
 - Sportfogyasztási szokások vizsgálata
 - Sport iránti attitűd és sportmotivációs tényezők vizsgálata
 - A sportolással kapcsolatban megélt akadályok vizsgálata
 - Szabadidő eltöltéshez kapcsolódó attitűdök vizsgálata.
 - Költsési profilok vizsgálata (Sport)

2. Kínálati oldal (infrastruktúra, sportkínálat).

A sportban való részvételt akadályozó tényezők korábbi kutatások eredményeire támaszkodva kerültek adaptálásra (SANZ-REMACHA ET AL., 2019; GOMBÁS, 2017; LAOUES ET AL., 2021; LUKÁCS – LENTÉNÉ, 2022; COLLINS ET AL., 2014; KATO-NA, 2019;

SOMERSET – HOARE, 2018; TINTORI ET AL., 2021). A vizsgálat az alábbi dimenziókat ölelte fel:

- Logisztikai akadályok (pl.: „Nem tudok eljutni oda.”)
- Információs akadályok (pl.: „Nem ismerem a lehetőségeket”)
- Pénzügyi akadályok (pl. „Anyagi okai vannak.”)
- Személyes/belső akadályok (pl. „Nem érdekel.”)
- Társas akadályok (pl. „A szüleim nem támogatják.”)

A sporthoz, a fizikai aktivitáshoz és az egészséges életmódhoz való attitűdök vizsgálata szintén korábbi kutatások alapján történt, az alábbi kulcsfontosságú aspektusokra fókuszálva:

- Egészség és jóllét (pl. „Egészségmegőrzés”)
- Személyes fejlődés és teljesítmény (pl. „Új készségek elsajátítása”)
- Társas kapcsolatok és interakciók (pl. „Új emberekkel való találkozás”)
- Rekreáció és élvezet (pl. „Szabadidős tevékenységek, hobbik”).

Mind a szülői, mind a gyermekek kérdőívei esetében hasznosítottam a SUSÁNSZKY és MTSAI (2006) által, magyar viszonyokhoz adaptált és validált WHO Jól-lét kérdőív rövidített (WBI-5) magyar változatát. A kérdőív gyermekek körében való alkalmazhatóságát SZABÓ (2016) igazolta. A mérési eszköz a kitöltés időpontjától számított elmúlt két hétben vizsgálja a kitöltők általános jóllétét, melyet 5 tétel értékelésével végezhetnek el a kitöltők. Minden kérdés esetében 0-tól 3-ig terjedő skálán jelölik egyetértésüket a kitöltők adott kérdés kapcsán (0= egyáltalán nem jellemző; 1=alig jellemző; 2=jellemző; 3=teljesen jellemző).

2.1.1. A tanulói minta bemutatása

A gyermekek válaszait tömörítő minta elemszáma 519 fő. Melynek 51,2%-a adta a hátrányos helyzetű gyermekek részmintáját (Disadvantaged Children: továbbiakban DC=266 fő), 48,8%-a pedig a nem hátrányos helyzetű kontrollcsoportját (Non-Disadvantaged Children: továbbiakban NDC=253 fő). A kitöltők hátrányos- és nem hátrányos helyzetű besorolásához a Szlovákiában hatályos kritériumrendszert vettem alapul. A hátrányos helyzet fogalmát a 245/2008. sz. törvény (Školský Zákon) 2. § p. bekezdése definiálja, azonban a szakirodalomban e terminus nem rendelkezik egységes operacionális meghatározással, így értelmezése és használata korábbi kutatások esetében többféle társadalmi-gazdasági hátrányt jelöl, ideértve a szegénységet, a strukturális kirekesztettséget és az alacsony társadalmi mobilitást (KOVALČÍKOVÁ – DŽUKA, 2014; BAKOŠOVÁ, 2016; LINTNER, 2021).

A SZLOVÁK OKTATÁSI MINISZTERIUM (2013) pontosította a hátrányos helyzet meghatározását, amelyet többdimenziós konstruktként értelmezve, indikátorok kombinációjaként határozott meg. Melyek alapján egy gyermek hátrányos helyzetűnek minősült, amennyiben legalább kettő alábbi tényező fennállása jelent:

- a család nem megfelelő anyagi háttere;
- a szülői munkanélküliség (legalább az egyik szülő esetében);
- a szülők alacsony iskolai végzettsége (legalább az egyik szülő nem rendelkezik alapfokú végzettséggel);
- nem megfelelő lakhatási körülmények, valamint
- a gyermek anyanyelvének eltérése az iskola oktatási nyelvétől.

Értekezésemben a Szlovák Oktatási Minisztérium által lefektetett szabályok alapján döntöttem a gyermekek besorolásáról, így a meghatározott indikátorok kombinációja jelentette a besorolási szempontot, azaz a fentebb felsoroltak közül legalább két tényező együttes fennállása esetén tekintetem a kitöltött hátrányos helyzetű gyermeknek (2. táblázat).

2. táblázat: A gyermekek szociodemográfiai jellemzői (n=519)

Demográfia	Kategória	Megoszlás
Nem	Férfi	33,5%
	Nő	66,5%
Életkor	Kisgyermekkor (8-9 év)	2,1%
	Prepubertás (10-12 év)	22,7%
	Kora serdülőkor (13-15 év)	39,2%
	Kései serdülőkor (16-18 év)	36,1%
Lakhely	Város	22,2%
	Falu	77,8%
Édesapa iskolai végzettsége	Befejezetlen alapfokú végzettség	4,7%
	Befejezett alapfokú képzettség	11,3%
	Középfokú végzettség	66,7%
	Felsőfokú végzettség	17,3%
Édesanya iskolai végzettsége	Befejezetlen alapfokú végzettség	3,1%
	Befejezett alapfokú képzettség	11,9%
	Középfokú végzettség	61,0%
	Felsőfokú végzettség	23,9%
Szülők munkaerőpiaci státusza	Mindketten dolgoznak	54,1%
	Csak az édesapa dolgozik	24,7%
	Csak az édesanya dolgozik	8,8%
	Egyik sem dolgozik	8,1%
	Egyéb (Anyasági, Ápolási díj, stb.)	4,3%
Lakhatási körülmények	Nem megfelelő	5,9%
	Megfelelő	94,1%
Oktatás nyelvét beszéli	Nem beszéli	1,9 %
	Beszéli	98,1%
Egy háztartásban élők száma	2 fő	2,7%
	3 fő	18,6%

	4 fő	38,3%
	5 vagy több fő	40,4%
Egy főre jutó havi nettó jövedelem	300 Euró alatt	56,7%
	300 – 599 Euró	29,4%
	600 – 899 Euró	11,9%
	900 Euró felett	2,1%
Szociális háttér	Hátrányos helyzetű gyermek	51,2%
	Nem hátrányos helyzetű gyermek	48,8%

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

A kitöltők Szlovákia régiók szerinti megoszlása alapján megállapítható, hogy a válaszadók 53,7%-a Trnavský kraj területén él, míg 46,3%-uk Nitriansky kraj lakosa. Járási bontásban Trnavský kraj esetében a legtöbb kitöltés Dunaszerdahely (22,1%), Galánta (18,9%) és Trnava (12,7%) járásokból érkezett, míg Nitriansky kraj területén belül Komárom (13,5%), Vágsellye (Šaľa) (15,3%) és Nyitra (17,5%) járások képviseltették magukat a mintában (11. ábra).

2.2. A szülői minta bemutatása

A szülői minta esetében a gyermekek adatbázisánál is alkalmazott besorolás alapján kategorizáltam a kitöltőket (a fentebb is említett tényezők közül legalább kettő együttes fennállása esetén: nem megfelelő anyagi háttér; szülői munkanélküliség legalább egy szülő esetén; alacsony iskolázottság legalább egy szülő esetén; nem megfelelő lakhatási körülmények; gyermek nem beszéli az oktatás nyelvét). Így az összesen beérkező 567 kitöltést figyelembe véve, a minta 46,2%-a tekinthető hátrányos helyzetű szülőnek (Disadvantaged Parent továbbiakban DP=262), illetve 53,8%-a nem hátrányos helyzetűnek (Non-Disadvantaged Parent továbbiakban NDP=305) (3. táblázat).

3. táblázat: A szülők szociodemográfiai jellemzői (n=567)

Demográfia	Kategória	Megoszlás
Nem	Férfi	29,6%
	Nő	70,4%
Életkor	18-20 év	0,4%
	21-30 év	17,0%
	31-40 év	30,2%
	41-50 év	42,3%
	50 év felett	10,1%
Lakhely	Város	25,6%
	Falu	74,4%
Édesapa iskolai végzettsége	Befejezetlen alapkú végzettség	3,9%
	Befejezett alapkú képzettség	10,8%

	Középfokú végzettség	61,4%
	Felsőfokú végzettség	24,0%
Édesanya iskolai végzettsége	Befejezetlen alapfokú végzettség	4,3%
	Befejezett alapfokú képzettség	9,7%
	Középfokú végzettség	58,7%
	Felsőfokú végzettség	27,3%
Munkaerőpiaci státusz	Mindketten dolgoznak	60,1%
	Csak az édesapa dolgozik	23,2%
	Csak az édesanya dolgozik	6,5%
	Egyik sem dolgozik	5,0%
	Egyéb (Anyasági, Ápolási díj, stb.)	5,2%
Lakhatási körülmények	Nem megfelelő	6,3%
	Megfelelő	93,7%
Oktatás nyelvét beszéli	Nem beszéli	2,4%
	Beszéli	97,6%
Egy háztartásban élők száma	2 fő	1,8%
	3 fő	15,3%
	4 fő	41,2%
	5 vagy több fő	41,7%
Egy főre jutó havi nettó jövedelem	300 Euró alatt	47,1%
	300 – 599 Euró	32,0%
	600 – 899 Euró	18,5%
	900 Euró felett	2,4%
Szociális háttér	Hátrányos helyzetű szülő	46,2%
	Nem hátrányos helyzetű szülő	53,8%

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

3. AZ ÉRTEKEZÉS FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSAI

Ebben a fejezetben bemutatásra kerül a kutatási céljaimhoz, a kérdésekhez és hipotéziskehez társított eredmények bemutatása és összehasonlítása más kutatásokkal. Reflektálok azokra a legfontosabb eredményekre, melyek a hátrányos helyzetű gyerekek sportolási aktivitását befolyásolhatják vagy a sporttól való távolmaradást eredményezheti.

1. Hipotézis (H1.): A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovákiai tanulók szabadidős tevékenységeiben, és sport tevékenységeiben különbség mutatkozik, a nem hátrányos helyzetű tanulók feltehetően aktívabbnak bizonyulnak a sport területén.

A szlovák köznevelésben tanuló diákok szabadidős tevékenységében markáns különbségek jelesek meg. Egyrészt megfigyelhetők általánosságban azok a szabadidős trendek, hogy az inaktivitással járó szabadidős tevékenységek (TV nézés, zenehallgatás, mozi, színház, stb.) mind a két vizsgált csoport esetében dominánsabban jelennek meg, mint az aktivitást eredményező sporttevékenység, melyeket más kutatások is igazolnak (BIDDLE – ASARE, 2011; MOSONYI, ET AL., 2013; LAQUES, 2023; KOVÁCS – VELENCZEI, 2007; KINCZEL – MÜLLER, 2020; EUROBAROMÉTER, 2022; VANCAMPFORT, ET AL., 2021), valamint hogy a hátrányos helyzetű gyerekek körében nagyobb az inaktivitással járó szabadidős tevékenységek aránya (MUR DE FRENNE ET AL., 1997; DREGVAL - PETRAUSKIENĖ, 2009)

A gyerekek összesített mintájából az eredményeim azt igazolják, hogy a zenehallgatás (94,30%). szinte majdnem minden gyereknél megjelenő szabadidős tevékenység. Jóval alacsonyabb százalékban jelenik meg a Tv nézés (51,00%), mozilátogatás (44,30%), vagy éppen az olvasás (44,30%). A passzív szabadidőeltöltési tevékenységek közül a mozilátogatásban találtam szignifikáns különbséget (Sig.= 0,018) a hátrányos helyzetű gyerekek 39,1%-a, míg a nem hátrányos helyzetűek 51,2%-a preferálja ezt a szabadidős tevékenységet. Megállapítható, hogy a passzív szabadidős tevékenységek közül a magasabb költségvonzattal járó tevékenységben van igazolható eltérés, ami egybevág más nemzetközi kutatással is (YANG-HUANG ET AL., 2017; MOLLBORN ET AL., 2022).

Az iskolai testnevelés órán kívül a gyerekek 62,8%-a sportol, a hátrányos helyzetű gyerekek 61,3%-a a nem hátrányos helyzetű gyerekek 64,4%-a mely között ugyan nem volt szignifikáns eltérés, azonban a sportolás gyakorisága alapján elmondható, hogy a nem hátrányos helyzetű gyerekek heti sportaktivitása magasabb a nem hátrányos helyzetűekhez

képest. A sportolás gyakorisága a teljes mintában úgy alakul, hogy a gyerekek közel fele (48,40%) heti 2-3 alkalommal sportol szabadidejében (heti 2x: 30,50%; heti 3x:17,90%). A két gyerekcsoport válaszai között a sportolás gyakoriságában szignifikáns eltérés van (Sig.=0,000). A hátrányos helyzetű gyermekek több, mint fele (54,4%), a három legritkább szabadidős sportolási gyakoriságra vonatkozó kategória egyikét választotta (Kéthetente: 8,30%; Heti 1x: 11,50%; Heti 2x: 34,6%), míg nem hátrányos helyzetű társaik 72,4%-a a heti 2-4 alkalom közötti sportolási gyakoriságot említette és a heti 5-nél több alkalmat jóval nagyobb százalékban választották a nem hátrányos helyzetű gyermekek (15,10%), míg a hátrányos helyzetűek csupán 6,4%-a sportol heti 5 alkalommal,

A nem hátrányos helyzetű gyerekek magasabb sportaktivitását igazolták az eredmények, illetve a sporttól való távolmaradás korlátai miatt is indokolhatják a hátrányos helyzetű gyerekek távolmaradását. A sportolás korlátozó tényezőit vizsgálva ugyanis szignifikánsan nagyobb mértékben korlátozza a sportolást a hátrányos helyzetű gyerekek körében az alábbi leginkább akadályozó tényezők, mint az *anyagi háttér*, a szülői segítség hiánya, illetve hogy a gyermekek *nem tudnak eljutni* sportolni.

Azon gyermekek esetében, akik úgy válaszoltak, hogy szabadidejükben is sportolnak, annak a szervezeti kereteit is vizsgáltam. A gyermekek döntően sportegyesületi, szabadidőközpontban, illetve oktatáson kívül iskolai körben végzik sporttevékenységüket, melyben nem volt különbség a hátrányos és nem hátrányos helyzetű csoportban.

Megvizsgáltam, hogy a gyermekek mely sportágakat űzik szívesen, milyen kínálati elemek választása dominál. A teljes mintában azt az eredményt kaptam, hogy a gyermekek 62,2%-a a *sportjátékokat* (labdarúgás, kosárlabda, röplabda, stb) űzi, a válaszadók 41,4%-a a különböző „*outdoor*” (sí, túrázás, stb.) tevékenységet jelölte, majd ezt követte 40,5%-kal az *egyéb* kategória. A különböző labdajátékok, outdoor tevékenységek rekreációban betöltött népszerűségét más kutatás is bizonyította (LAOUES, 2023; MOSONYI, ET AL., 2013; KINCZEL, 2021), mely kutatásokban a szlovák gyerekek mintáján is hasonló eredmények voltak kimutathatóak, melyek a labdajátékok (BAKALÁR ET AL., 2024; NEMEC ET AL., 2022) vagy outdoor sportok (BENDÍKOVÁ ET AL., 2016) népszerűségét igazolták.

A hátrányos és nem hátrányos gyerekek csoportját vizsgálva valamennyi sporttevékenységben szignifikáns különbségek mutatkoztak. A *sportjátékok* illetve az *atlétika* a hátrányos helyzetű gyermekeknél eredményezett magasabb részvételi arányt, míg az *”outdoor”* sportok az *úszás* illetve az *egyéb* sportok a nem hátrányos helyzetű gyermekeknél domináltak szignifikánsabban.

A gyerekek sportfogyasztási szokásaiból leginkább a szabadidős sport iránti igény jelenik meg, mivel az 1-7-es likert skálán a miért sportol válaszkategóriáinál a verseny kapta ez egyik legalacsonyabb átlagot és az egészségfejlesztés a legmagasabbat, mely jól mutatja a rekreációs sport iránti igényt és motivációt.

Így ez a hipotézis beigazolódott, hiszen a hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók szabadidős és sportolási mintázata eltér, bár mind a két csoportra jellemző a passzív tevékenységek dominanciája, a preferált szabadidős tevékenységek eltérnek. A nem hátrányos helyzetű gyerekek magasabb sportaktivitást mutattak a heti rendszerességű sportolás területén, a kedvelt sportágaik is eltérően alakultak.

2. Hipotézis (H2.) A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovák tanulók sportágválasztását befolyásoló tényezőkben eltérés mutatkozik.

A sportágválasztást különböző tényezők befolyásolhatják. A gyerekek összesített mintája azt az eredményt hozta, hogy a tanulók 39,9%-át leginkább a barátai, a 33,9%-ukat a szülők, 16,4%-ot a testnevelőjük, 11,8%-ot saját maga, azaz a belső indíttatás, 9,2%-ukat a kortárscsoport, 7,9%-ukat az edző, 2,5%-uknál a testvér és 1,2%-ukat a média motivált a sportolásra leginkább a barátok (39,9%) befolyásolták. A sportolást befolyásoló tényező azonban másként hatnak a hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek esetében. Az elsődleges szocializációs színtérhez, a családhoz tartozó tényezők közül (szülő, testvér, saját magam) a szülői befolyás szignifikánsan jelentősebb szerepet játszik a nem hátrányos helyzetű gyermekek sportágválasztásában (NDC=42,70%, Sig.=0,000), a testvérek (Sig.=0,165), illetve az egyéni döntéshozatal (Sig.=0,525) azonban közel azonos szerepet játszik. Több kutatás megerősíti, hogy azokban a családokban ahol a szülő sportol a gyerekek között is szignifikánsan többen sportolnak (HERPAINÉ, 2021; PIKÓ, 2002; MIKOLA, 2004; BERKES, 2004). A másodlagos szocializációs színtérhez kapcsolható gyermekek kortárs csoportjait felölelő válaszkategóriáknál (barátok, kortársak) esetén is szignifikánsan a nem hátrányos helyzetű gyerekek sportágválasztását befolyásolja jobban, mint a nem hátrányos helyzetű gyerekekét.

A sportolás szakmai irányításával kapcsolatos személyek: testnevelő, edző esetében az edzői befolyás ugyan csak a nem hátrányos helyzetű gyermekek sportágválasztását befolyásolja szignifikánsabban (NDC=13%; Sig.=0,000). A testnevelő tanárok mindkét csoport esetében jelentős szerepet játszanak, mivel az iskolai testnevelés mindenki számára hozzáférhető, így a tanárok sportolásra gyakorolt befolyása nem mutat jelentős eltérést a két csoport között. A testnevelő tanárok sportolást befolyásoló pozitív szerepét más kutatások is

hangsúlyozták (MORGAN – HANSEN, 2008; KOVÁCS – MORAVECZ, 2019; BEREZ ET AL., 2015).

Érdekesség, hogy az előzőektől eltérően a média befolyásoló szerepe lesz az egyetlen eset, amelynél a hatás a hátrányos helyzetű gyermekeknél szignifikánsan ($\text{Sig.}=0,031$) jelentősebb befolyással bír.

Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek szüleinek értékrendjében kevésbé jelenik meg a sport így a gyerekük sportágválasztására is kevésbé van befolyásuk. A hátrányos helyzetű gyerekek elszigeteltsége, kirekesztettsége miatt a kortárs csoport hatás is kevésbé érvényesül és mivel kevésbé tudnak sportegyesületi sportkínálathoz jutni így az edzők hatása is kevésbé érvényesül. Megoldás lehet, a sportegyesületi részvételük támogatása. A testnevelés kötelező jellege miatt a testnevelők sportágválasztásban betöltött szerepére lehet építeni. A média meghatározó szerepe miatt olyan kampányok és sportágnépszerűsítő kisfilmek bemutatása, amely a sportágválasztást motiválja, tudatosítja és megerősíti a gyerekekben.

A második hipotézisem is beigazolódott, mivel azt az eredményt hozta, hogy a nem hátrányos helyzetű gyerekek sportágválasztását a szülők, a barátok, kortárs csoport és az edzők nagyobb mértékben befolyásolják, mint a nem hátrányos helyzetűekét. A nem hátrányos helyzetű gyerekek sportágválasztásában a média nagyobb szerepet játszik, mint a nem hátrányos helyzetű gyerekek esetében.

Hipotézis 3 (H3.) A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szlovákiai tanulók sportmotivációja eltér.

A sportmotiváció vizsgálata azért fontos, hogy megismerjük azokat a tényezőket, ami ösztönzi a különböző SES-el rendelkező gyerekek sportba való bevonódását és ami segíthet a hosszútávú sportolási részvétel kialakításában, életmód elemmé válásában. Ezek a tényezők azért fontos információk, hiszen segíthetnek a különböző célcsoport megszólításában, marketingkommunikációs üzenetek közvetítésében.

A teljes mintára ($n=519$) vonatkozó eredmények azt mutatták, hogy a diákok motivációiban a fizikai teljesítmény javítására irányuló motivumok jelennek meg leginkább, ami a „Fittségem fejlesztése” (átlag=5,43; szórás=1,83) és a „Fizikai teljesítőképességem növelése” (átlag=5,41; szórás=1,89). A külső megjelenéssel (átlag=5,37; 1,94) és az önbizalommal (átlag=5,37; 2,02) kapcsolatos állítások is a vezető motivációk lesznek. A kikapcsolódás (átlag=5,27; 1,81), illetve a szórakozás (átlag=5,85; 1,94) a listában közepes

motiváló erővel bír. Érdekes, hogy az egészségre való törekvés, mint motiváló tényező csupán a lista 6. helyére csúszott (átlag=5,15; 1,88). Míg a sporttevékenységek közösségi funkciói (barátokkal való időtöltés: átlag=4,58; szórás=2,21; új ismerősök szerzése: átlag=3,42; 2,07), illetve a verseny (átlag=3,94; 2,36) jelleg a legkevésbé motiváló tényezők helyére sorolódott.

A hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek egyaránt hasonló motivációs értéként nevesítették az alábbiakat, melyben nem mutatkozott szignifikáns eltérés: a fittség fejlesztése, jó külső megjelenés, kikapcsolódás, egészség, szórakozás és a társaság, új ismerősök szerzése, versenyzés.

A motivációkban a hátrányos és nem hátrányos gyerek között eltérés is volt, mivel a fizikai teljesítőképesség javítása a nem hátrányos helyzetű kitöltőket jelentősen jobban motiválja (rangátlag: DC=153,06; NDC=173,94; Sig.=0,036). Aminek okai között lehet, hogy a hátrányos helyzetű személyek sok fizikai aktivitást teljesítenek a munkával, házimunkával, munkába/iskolába járással (BÁCSNÉ ET AL., 2022).

Az önbizalom növelése, mint motiváló tényező szintén a nem hátrányos helyzetű gyerekek számára fontosabb (rangátlag: DC=152,90; NDC=174,10; Sig.=0,031). Ez az eredmény egybevág KOVÁCS - NAGY (2015) kutatásával, akik igazolták, hogy a nem hátrányos helyzetű gyermekek esetében az önbizalom és az egyéni teljesítmény sokkal inkább támogatott érték a család részéről is.

Szintén szignifikáns különbséget találtam a túlsúly elkerülése, mint motiváló tényező esetében, amely szintén a nem hátrányos helyzetű gyermekek kapcsán dominál (rangátlag: DC=153,15; NDC=173,85; Sig.=0,039). Ez az eredmény párhuzamot mutat a fizikai teljesítmény mintája mögött meghúzódó okokra.

A hipotézis részben beigazolódott. Azt igazolta a kutatás, hogy a gyerekek sportmotivációjában vannak azonos motívumok, illetve a hátrányos és nem hátrányos helyzettel összefüggésben egy-egy tényezőt eltérően értékelték a gyerekek. A fizikai teljesítőképesség javítása, az önbizalom növelése és a túlsúly elleni prevenció a nem hátrányos helyzetű gyerekeknél szignifikánsabban dominál a nem hátrányos helyzetűekhez képest.

4. hipotézis (H4): A hátrányos helyzetű szülők sportolási gyakorisága alacsonyabb szinten realizálódik, mint a nem hátrányos helyzetűeké, és az általuk üzött sporttevékenységek is eltérően alakulnak, amelyet a hátrányos helyzetű szülők esetében a költséghatékonyság motivál.

A szülők szabadidő sport preferenciáit vizsgálva megállapítható, hogy a szülők több mint fele (56,80%) végez valamilyen gyakorisággal sporttevékenységet. Amennyiben a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülők mintáját összehasonlítom, úgy azt tapasztaltam, hogy a nem hátrányos helyzetű szülők jóval magasabb százaléka sportol (DP=48,9%; NDP=63,6%; Sig.=0,000). A kedvelt szabadidős sporttevékenységek között is igazolható eltérést tapasztaltam. A hátrányos helyzetű szülők közül szignifikánsan többen jelöltek költséghatékony outdoor sporttevékenységet, mint a futás, kerékpározás és séta, a nem hátrányos helyzetű szülők között pedig szignifikánsan többen választották az edzőtermi edzést, az aerobicot illetve az egyéb (jóga, Gymstick) kategóriát. Más nemzetközi kutatások is megerősítik, hogy a szocioökonómiai háttértől függően eltérő szabadidősport tevékenységek jelennek meg (FORD ET AL., 1991; GILES-CORTI – DONOVAN, 2002; SCHOLLES – BANN, 2018; RITTSTEIGER ET AL., 2021).

Mivel a hátrányos helyzetű szülőknek kevesebb százaléka sportol és a sportolási gyakorisága is alacsonyabb, illetve a sporthoz való hozzáállása is alacsonyabb, ez az értékrend tovább adódik a gyermekek körében, így várhatóan ők is alacsonyabb sportaktivitással rendelkeznek majd, melyet más kutatás is alátámaszt (MÜLLER ET AL., 2019).

Ezért fontos, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek sportolási aktivitásának növelésében a szülők bekapcsolása is nélkülözhetetlen, a közös családi sportnapok jó lehetőséget adnak majd erre.

A hipotézis beigazolódt, mivel a kedvezőtlen SES-el rendelkező hátrányos helyzetű szülők alacsonyabb sportolását, sportaktivitását igazolta a kutatás, és azt, hogy az alacsonyabb diszkrecionális jövedelemmel rendelkező hátrányos helyzetű szülők a költséghatékonyabb sporttevékenységeket választják.

H5. A hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülő költési profilja eltérően alakul a saját és gyermekeik vonatkozásában is.

A szülők anyagi lehetőségei, sporthoz való hozzáállása, valamint saját sportolási szokásaik mind meghatározhatják, hogy a gyermekek milyen mértékben és milyen formában vesznek részt sporttevékenységekben. A lakhatással kapcsolatos költségeket a hátrányos helyzetű szülők szignifikánsan megterhelőbben érzik, míg a nem hátrányos helyzetű szülők (Sig.=0,000) mely LAQUES 2023-as tanulmányában is megerősítést nyert.

A gyermekükre fordított költségek azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetű szülők sporttal kapcsolatos gyermekeikre fordított összege szignifikánsan alacsonyabb (Sig.=0,000) a

nem hátrányos helyzetű társaikétól. Legjelentősebb eltérés a legalacsonyabb költési kategóriában tapasztalható, a hátrányos helyzetű szülők 55%-a havonta átlagosan 0-15 eurót költ, míg a nem hátrányos helyzetű szülők körében ez az adat csupán 35,1%. Gyöngyösi (2024) hátrányos helyzetű gyerekek körében végzett vizsgálata is igazolta, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek esetében markánsabb igény fogalmazódik meg a labdák, súlyzók és sportfelszerelések iránt, vagy a sportclubhoz való tartozás iránt, amit más családban élők könnyen megvásárolhatnak.

A ruházattal, étkezéssel kapcsolatos átlagos havi költségek tekintetében is szignifikáns különbség mutatkozik (Ruházat Sig.=0,000; Étkezés Sig.=0,000), a nem hátrányos helyzetű szülők a gyermekeik ruházatára és étkezésére szignifikánsan többet költenek, (a legnagyobb különbségek a legalacsonyabb, illetve a legmagasabb költési kategóriák arányánál figyelhető meg).

A gyermekek gyógyszereire és vitaminkészítményeire való költéshajlandóságot vizsgálva a gyógyszerköltések kapcsán nem találtam szignifikáns különbséget a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülők esetében (Sig.=0,496), a vitaminkészítmények vásárlásánál a nem hátrányos helyzetű szülők magasabb költsége igazolódott (Sig.=0,033).

A szülők saját magukra való költsége úgy alakult, hogy a hátrányos helyzetű szülők saját maguk sportolására, ruházatára, étkezésére, gyógyszerekre és vitaminokra szignifikánsan kevesebbet költenek, mint a nem hátrányos helyzetűek. A hátrányos helyzetű szülők gyermekeik és saját maguk sportolására kevesebbet költenek, ezért a gyerekek és szülők is gyakrabban preferálják azokat a szabadidős sporttevékenységeket, melyek költséghatékonyabbak (túra, futás, stb.).

A hipotézis beigazolódott, mivel a hátrányos helyzetű szülőket a lakhatás költségei megterhelik, így kevesebbet költenek a gyermekeik és maguk sportolására, ruházatra, étkezésre, vitaminokra. A gyerekekre fordított gyógyszerköltés esetében nem volt különbség, mert azt a szükségletet a hátrányos helyzetű gyerekek szülei is igyekeznek kielégíteni.

H6. A hátrányos helyzetű gyereket nevelő szülők gyermekeik sportágválasztásakor az elérhetőséget és az alacsony költséget részesítik előnyben, míg a nem hátrányos helyzetű szülők a sport fejlesztő, egészséget támogató aspektusai alapján döntenek egy – egy sportkínálat mellett.

Arra is irányult a kutatásom, hogy a szülők milyen meggyőződések alapján igyekeznek a gyermekük sportágválasztását befolyásolni. A szülők teljes mintájának eredményei azt

igazolják, hogy a legmarkánsabb szerepet játszó tényezők a gyermek preferenciájának figyelembevétele (Átlag=5,95; Szórás=1,77), illetve a sport egészségükre (Átlag=5,44; Szórás=1,89) és fejlődésükre gyakorolt hatásai (Ami fejleszti: Átlag=5,46; Szórás=1,96; Ami tanítja: Átlag=5,27; Szórás=1,97) jelentik. Azonban a lehetőségek, illetve a hozzáférhetőség, sportágválasztásra való hatását mérő állítások is meglehetősen magas értékeléseket kaptak, melyek közül a sportolás lehetősége jelent meg fontosabbnak (Átlag=4,88; Szórás=2,08), de a sporttevékenység anyagi vonzatai is átlag feletti értékelést kaptak (Átlag=4,20; Szórás=2,31).

Amennyiben a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülők értékeit hasonlítjuk össze, úgy azt tapasztaltam, hogy szignifikáns különbség volt a „testvérek-, illetve a barátok sportolási háttére” kapcsán (amit a testvérei is üznek DP rangátlag= 317,71; NDP rangátlag=255,05; Sig.=0,000; amit a barátai is üznek: DP rangátlag= 300,01; NDP rangátlag=270,25; Sig.=0,024)., amely szempontok inkább a hátrányos helyzetű szülőket befolyásolta a döntéseiben.

A gazdasági vagy anyagi megfontolások szintén a hátrányos helyzetű szülőket befolyásolta szignifikánsan magasabb arányban, mint a nem hátrányos helyzetű szülőket: (Ami anyagilag nem megterhelő: DP rangátlag= 331,89; NDP rangátlag=242,87; Sig.=0,000). A nem hátrányos helyzetű szülőket pedig inkább a sport gyermekeikre gyakorolt fejlesztő hatása (DP rangátlag= 264,90; NDP rangátlag=300,40; Sig.=0,006) motiválja a gyermekük sportágválasztásában.

A hipotézis beigazolódott, mivel a hátrányos és nem hátrányos helyzetű szülők gyermekeik sporttevékenység választásában más-más tényezők motiválnak. Míg a hátrányos helyzetű szülők döntésében a költséghatékony megoldások dominálnak, addig a nem hátrányos helyzetű szülők a sport fejlesztő, és egészséget támogató jellege miatt döntenek gyermekeik sportolásában.

Termékfejlesztési javaslatok a klasztercsoportok szerint a gyerek és szülői mintán:

A hátrányos helyzetű gyerekek az értékrend, a sportmotiváció és a sportba való bevonódását korlátozó vagy gátló tényezők alapján különböző klaszterekbe kerültek. A klaszterekhez társítottam jellemzőket és értékrendet, sport bevonódást elősegítő és ösztönző fejlesztési területeket valamint az igényeihez alakított sportkínálatot javaslok, melyet a 4. táblázat szemlélteti és foglalja össze:

4. táblázat: A gyerek csoportban kialakított klubok főbb jellemzői és a sportolás előmozdítása érdekében kitűzött célok és javasolt mozgásprogramok

Gyerek klub	Jellemzők, értékek	Javasolt beavatkozás, fejlesztési terület	Javasolt sportkínálat
1. „Távolmaradók”	Jellemzők: kevésbé motiváltak a sporttevékenység végzésére, nincs különösebb akadályozó tényező a sporttevékenység végzésében, alacsony értékrend jellemzi	A különböző élmény-orientált sportrendezvényekkel, sportbemutatókkal és szórakoztató, látványos sportágválasztó kínálat a motiváció és érdeklődés felkeltése, a mozgás iránti igény kialakítása. Sportolást ösztönző kampányokkal a figyelem felkeltés. Általános fitness kialakítása, mozgásműveltség és ügyesség fejlesztése. Érdeklődés és motiváció fenntartása és a sporttal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása	Egyéni és csapatsport program kínálat a biztosítási a különböző személyiségjegyekkel rendelkezők számára a sportolást. Látványos sport-show elemekkel tarkított sportbemutatók, flash mobok, sportági kihívások. Integrált mozgásprogramok biztosítása
2. „Akadályozottak”	Jellemzők: a sporttevékenységek funkcionális jellege kevésbé motiválja őket, a sportolásban a fő motiváció a közösségi élmények, akadályozottság dominánsan megjelenik A szociális terület: a család, a dominánsabb az értékrendjükben, mint a sportolással, fejlődéssel és a fitnessszel kapcsolatos értékek	A sportprogramok és események közösségi élményének hangsúlyozása a programok tervezése és marketingkommunikációjában. A közösségi sportprogramokról készített közös fotók, selfiek, és az ezekből készített promóciós mobil fal, és kisfilmek, videók erősítik a közösen a sportban részvétel jellegét. Családi sportnapok, ahol a gyerekek és szülők közös szabadidős aktivitása élményt ad a sporthoz. A sport általi személyiségfejlesztés és általános kondicionálás, képességfejlesztés. A sportprogramok elérésének támogatása (információátadással, helyszíni való odafigyelés biztosításával)	Csapatsportok kipróbálása és beépítése a kínálatba. Sportvetélkedők csapatokban, csoportokban az egy perc és nyersz ügyességi vetélkedők próbái, közösen teljesített Ninja Warrior pályán tervezett vetélkedők. Család-limpia: közös családi versenyek és megmérettetések.
3. „Küzdők”	Jellemzők: Motiváltak a sporttevékenység végzésére, ahol a sport funkciói, mint a fitness, teljesítőképesség, egészség megőrzés a legfőbb motiváció	A motiváció fenntartása, a sport fitnessszet és egészséget támogató jellegének erősítése. Olyan képességek fejlesztése, mint az állóképesség, relatív erő, ízületi mozgékonyosság, ami a fitnessszet javítja és az egészségi állapotot támogatja.	Hagyományos sportági kínálat mellett az új típusú mozgásprogramok és sportágak megjelenítése. Fitness mérő eljárásokkal összekapcsolat sportprogramok. Funkcionális fitness programok. Új típusú trendek és mozgásformák, outdoor kültéri kondiparkok edzéseszközeinek megismertetése. Állóképességi sportok: túra, nordic walking, futás.
4. „Elszántak”	A legmotiváltabb csoport a sport funkcionális, és közösségre ható jellemzői alapján is legkevésbé akadályozottak	A sportprogramok kínálatáról való tájékoztatás, mivel a motiváció fenn áll. Fitness edzettség növelése, szórakoztató közösségi sportkínálat a kohézió erősítése.	Széles körű sportkínálat biztosítása: egyéni és csapatsportok, indoor és outdoor szabadidős programok.

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

A sporttól való távolmaradó hátrányos helyzetű gyerekek sportba való bevonódását különböző módon lehet ösztönözni. Fontos, hogy a sport multidimenzionális aspektusait hangsúlyozzuk a sport népszerűsítésében, ahol a sport közösségi élmények szerzésében betöltött szerepét lehet kidomborítani, azon felül, hogy a fittséget, képességet, és a prevenciót is elősegíti. A csapatsportok, közös vetélkedők biztosíthatják a sporttól távolmaradó hátrányos helyzetű gyerekek sportba való bekapcsolódását. Családi sportnapok szervezésével a szülők sport iránti elköteleződését és sportmotivációját is célszerű növelni, hiszen a család támogató szerepe fontos, hogy ezek a hátrányos helyzetű gyerekek sportolását ösztönözzük. Mivel a kutatás kimutatta, hogy az akadályozó tényezők között az anyagi korlátok, segítség hiány és nem tud eljutni a sportolás helyszínére válaszok domináltak, ezért a szabadidős programkínálatot célszerű a hátrányos helyzetű településeken, az iskola sportinfrastruktúráját használva biztosítani ingyenes formában. A kutatás azt is megerősítette, hogy sporteszközök iránt is megjelenik a gyerekek igénye, így ingyenes sporteszközök, felszerelések biztosításával szintén a sportolást lehet ösztönözni. A hátrányos helyzetű gyerekek közül sokkal kevesebben járnak sportegyesületbe, ahol tagdíjat kell fizetni, így olyan programokat lehetne kialakítani, amely a sportclubokat, civil szervezeteket támogatja, akik hátrányos helyzetű gyerekeket integrálnak az egyesületbe, ingyenesen biztosítva számukra a programokat. Az iskolák által szervezett sporttáborok szintén a közösségi és csapatkohéziót az integrációt segíthetik elő.

Az akadályozott hátrányos helyzetű gyerekek sportolását motiválni lehetne olyan sportkínálattal, ahol segítik őket a helyszínre jutásba, a szállításba és a sportfelszerelések, sporteszközök biztosításában.

A küzdők csoportjába tartozó hátrányos helyzetű gyerekek motiváltak a sportra, sportolnak is és a sport fejlesztő szerepe miatt végzik azt. Ennél a klasztercsoportnál az lehet a cél, hogy a sportolás gyakoriságában érjünk el jobb eredményt, hiszen a kutatás kimutatta, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek sportolási gyakorisága alacsonyabb, mint a nem hátrányos helyzetű gyerekéké. Mivel nekik fontos a sport fejlesztő és egészséget támogató jellege, így az üzenetekben azt kell tudatosítani, hogy a gyakoribb sportolás további egészségügyi előnnyel jár, növelve a sport fittséget és teljesítményt javító szerepét is. A motiváció fenntartásához számukra a sportkínálatot fittség mérő próbákkal célszerű társítani, mely igazolja ezt a hatást és tovább motiválja a gyerekeket a tevékenységre. nekik a sportkínálatot a hagyományos sportágak mellett célszerű kibővíteni az új típusú trendekkel és az állóképességet, fittséget javító mozgásformákkal.

Az elszántak csoportja magas sportmotivációval rendelkezik és tudatosan a sport funkciója és közösségi élménye miatt válassza a tevékenységet. Számukra a színes sportkínálattal a motiváció fenntartása a fontos és a sortkínálatról való tájékoztatással érhetjük el a célt.

A szülők klaszterezésével kialakított csoportok azért egészíthetik ki jól a gyerek klasztereket, mivel ahogy a kutatások is alátámasztják, a szülők támogató szerepe fontos a gyermek sportba való bevonódásában. Így amennyiben megértjük a szülők főbb értékrendjét és a gyermekük sportágválasztásában megjelenő tényezőket, ami alapján a klasztercsoportok lettek kialakítva, segíthet a szülők sporthoz való attitűdjének formálását, ami a gyermekük sportaktivitását növelheti illetve akár a szülőét is. Az alábbi táblázatban összefoglaltam a szülői klaszterek főbb jellemzőit, értékrendjét a javasolt beavatkozási területeket a sportolás előmozdításában és ehhez társított fejlesztési javaslatokat (5. táblázat).

A praktikus tradicionista szülők a sport egészséget támogató jellegével és közösen családi sportolással befolyásolhatók a gyermekeik sportolásának támogatásában. A helyi könnyen elérhető és ingyenes sportkínálat biztosításával motiválhatjuk őket a gyermekük sportolásának támogatásában.

Korlátozott motivációjú szülőket leginkább a sport fejlesztő és tanulást támogató funkciójának hangsúlyozásával tudjuk azon célunk mellé állítani, hogy támogassák és ösztönözzék gyermekük sportolását.

Fejlődésorientált egészségközpontú szülőket a sport egészségvédő és életörző szerepének tudatosításával, a marketingkommunikációs üzenetekben az egészség-fókuszú sporttevékenységekkel tudjuk meggyőzni.

Maximalista értékvezérelt szülőknél, akiknek értékrendjébe az egészség, fejlődés, siker áll, a sportot, mint a sikeres életvezetés kulcsát állítjuk középpontba a meggyőzés és motivációnk során.

A hátrányos helyzetű gyermekek és szülők sportaktivitásának növelése hozzájárul a társadalmi integrációhoz, a hátrány-kompenzációhoz, az esélyegyenlőség növeléséhez a társadalmi vagy egészség egyenlőtlenségek csökkentéséhez és az esélyteremtéshez egyaránt.

5. táblázat: Szülői klaszterek jellemzői és beavatkozás cél és eszközszerrendszere

Szülői Klaszter	Jellemzők, értékek	Javasolt beavatkozás, fejlesztési területek	Javasolt fejlesztések
1. Praktikus tradicionalisták	Alacsony értékrendet képviselnek. Az értékrendjük fókuszában az egészség és a család áll. Gyermeik sportágválasztásában az anyagi és infrastrukturális tényezők fontosak. Az elérhetőség praktikus befolyásolja a választást. A tanulás és fejlődés dimenzióját az átlag alatt értékeli.	A sport egészséget támogató jellegének hangsúlyozása, egészségelőnyök meghatározása.	Családi sportesemények, közös túrák, nordic walking, vetélkedők szervezése. Ingyenesen elérhető és a lakóhely közelében megközelíthető szabadidős térkép készítése
2. Korlátozott motivációjúak	Alacsony értékrendűek különösen a tanulás, fejlődés dimenziókban. Kevésbé motiváltak és tudatosak a gyermekek sportolásával kapcsolatban. Ez a csoport a legveszélyeztetettebb, hogy a gyermekek kimaradnak a közösségi sportélményből.	A sport értékeinek tudatosítása, a sportolás iránti motiváció megteremtése a szülőknél. Sportágválasztó rendezvényekkel, egészségformáló kampányokkal a szülők pozitív attitűdjének erősítése a sport iránt.	Sport és élménytáborok, napközis sporttáborok biztosítása a gyerekeknek. Családi sport és egészségnapok szervezése. Inkluzív programok biztosítása
3. Fejlődésorientált egészségközpontúak	Az értékrendben az egészség dominál. a sportot elsősorban egészségmegőrző és fejlesztő szerepe miatt preferálják. Gyermeik sportolásában a tanulás és fejlődés meghatározó szerepet játszik, miközben a társas környezet (barátok, családtagok) is fontos. nagyobb tudatossággal választanak sportágat gyermekük számára. kevésbé akadályozottak,	A sport egészséget támogató és fejlesztő szerepének üzenetével a motiváció erősítése, fenntartása. Az egészség és fitnesz valamint közösségi csapatsportok biztosítása	Egészségvédő, életörző sportkínálat kialakítása. A túrázás, nordic walking, kerékpározás, outdoor rekreáció, fitnesz programok kiájanlása.
4. Maximalista értékvezéreltek	Értékorientáltak, egészség, fejlődés, sikeresség dimenziói fontosak a számukra. Gyermeik számára a sportágválasztásukat több tényező együttesen befolyásolja, beleértve a tanulás/fejlődés lehetőségeit és a szakmai ajánlásokat, Elkötelezett szülők, akik komplex módon közelítik meg a sportágválasztást. képesek és hajlandóak fizetni a szolgáltatásért	A sport, mint a sikeres életvezetés kulcsa üzenet közvetítésével győzhetjük meg.	Akár működő sportegyesületekbe való integráció, alacsonyabb vagy kedvezményes díj ellenében integrált sportszolgáltatás ajánlása. Prevenációs, tartásjavító mozgásprogramok, fitneszt támogató szabadidős edzésprogramok, Ciklikus sportágak. Akár túra, kirándulás, síelés biztosítása

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

A hátrányos helyzetű gyerekek sportolását támogató stratégia

A következő alfejezetben, kínálati oldal szempontjából SWOT analízis segítségével elemzem a hátrányos helyzetű gyermekek sportjának erősségeit, gyengeségeit és veszélyeit, mely jó kiinduló pontot jelent a stratégia megalapozásához. Ez a módszer egy hatékony stratégia tervezési módszer, amely lehetővé teszi a helyzetértékelést, úgy hogy prioritások kijelölésével segíti majd a stratégia céljait a lehetőségekkel összehangba hozni.

1. Erősségek:

- Az outdoor sportok kiemelt adottságai és az ehhez rendelkezésre álló infrastruktúra (hegyekben túraútvonalak, síterepek, kerékpárutak megléte)
- Már meglévő ingyenesen elérhető programok a hátrányos helyzetű gyerekek számára, melyek állami, iskolai és civil támogatással valósulnak meg (táborok, tanodai sportfejlesztő programok és az állam által az iskolai sportegyesületek számára kifizette tagsági díjak a hátrányos helyzetű gyerekek sportolása után)
- Iskolai testnevelés kötelező volta, biztosít minden gyermek számára iskolai keretek közötti mozgásfejlesztést.

2. Gyengeségek:

- A hátrányos helyzetű gyerekek sportolási akadályai közé tartoznak a sporteszközök, sportfelszerelések, a sportolás helyszínére való utazási költségek, melyek miatt a sporttól távolmaradás figyelhető meg a körükben.
- A kedvezőtlen szocioökonómiai helyzetű gyerekek egészségi állapota rosszabb, magasabb az elhízás körükben, ami a sportaktivitásukat csökkentheti.
- A hátrányos helyzetű gyermekek szülei kedvezőtlenebb SES-el (Szocioökonómiai státusz) rendelkeznek. Az alacsonyabb iskolai végzettség miatt értékrendjükben a sport és a gyerekeik körében a sport támogatása kisebb fókuszot kap.
- A kisebb és hátrányosabb helyzetű települések szegényesebb sportinfrastruktúrája korlátozza a részvételüket és erősíti a szegregációt.
- Nem csak a sportinfrastruktúrához, de a rekreációs és sportszakemberekhez is korlátozott hozzáférhetőségük van a hátrányos helyzetű gyerekeknek.

3. Lehetőségek:

- Különböző pályázati források felhasználása a sport területén. Az Erasmus+ pályázat keretében akár több ország részvételével megvalósuló sport és életmód programok, táborok színesíthetik a kínálatot az inklúzió jegyében.
- Határon átnyúló pl.: Interreg pályázat keretén belül akár a szabadidős, turisztikai és sportinfrastruktúra fejlesztésére, akár civil kezdeményezéssel közös sportversenyek, szabadidős sportprogramok valósulhatnak meg.
- Az állami szerepvállalás erősödése a hátrányos helyzetű gyerekek és családok sportolásának támogatására, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére.
- A települések önkormányzatainak és iskoláinak szoros együttműködésével megvalósuló esélyegyenlőséget biztosító sportprogramok kialakítása. Az iskola az infrastruktúrát, szakembert adja, az önkormányzat a finanszírozásba vállal szerepet és a honlapján a marketingkommunikációba.
- A hátrányos helyzetű gyerekek és családok számára biztosított más programokba (oktatási, kulturális, szociális) a sportprogramok integrálása történhet.
- Digitális platformokon a sport népszerűsítésével és egészséget védő szerepének tudatosításával a sport iránti pozitív attitűd formálása.
- A cégek ösztönzése és bekapcsolása olyan társadalmi szerepvállalást (CSR) erősítő programokba, mint a hátrányos helyzetű települések és személyek sportjának támogatása, ami a sportinfrastruktúra fejlesztésében (pl. játszóterek, erdő-rekreációs terek kialakítása) és a sportkínálat biztosításában vagy természetbeni juttatások biztosításában (sportfelszerelés, sporteszköz adományok) vagy a helyszínre jutás (szállítás) segítségével nyilvánulhat meg.
- A hátrányos helyzetű gyerekek és családok sportaktivitásának növelésével a társadalmi hátrányok leküzdése, esélynövelés a jövőre nézve.

4. Veszélyek:

- A társadalmi egyenlőtlenségek fokozódása, a sport területén a hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek sportolási lehetőségeiben és a sporthoz való hozzáférésben mutatkozó különbségek fokozódása.
- Az ülő életmód és mozgáshiány erősödése és fokozódása az életvitelben, melynek negatív hatásait a sport sem tudja teljes mértékben kompenzálni.

- A hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek egészségi állapotában, jóllét dimenzióiban és étellel való elégedettségében, életesélyeikben mutatkozó szakadék és különbség további növekedése.
- Az Európai uniós források csökkenése, melyet a hátrányos helyzetű személyek felzárkóztatására, sportolásának támogatására lehet fordítani.
- Az állami támogatások és források elapadása a szociális, illetve sport területére fordítható összegek tekintetében.
- Az önkormányzatok forráscsökkenése, mely a hátrányos helyzetűek sporttámogatását is érinti.
- A vállalatok gazdasági erejének, profitjának csökkenése az elhúzódó Orosz-Ukrán háború miatt, ami azt eredményezheti, hogy kevesebb forrást allokálnak CSR célra.
- A sportoktatói, edzői, testnevelői pálya presztízsének csökkenése, elvándorlást, munkaerőhiányt jelenthet a sport területén.
- A társadalom részéről az elutasító magatartás felerősödése, mely gátat szabhat az inkluzív sportprogramok megvalósulásának is.

A SWOT elemzés bemutatta a hátrányos helyzetű gyermekek sportja kapcsán megjelenő erősségeket, amire a stratégiában fókuszálok. A stratégia elkészítésénél meghatároztam a stratégia nevét, a közvetítendő üzeneteket és a stratégia vízióját, amit el szeretnénk a fejlesztés végére érni. A stratégia céljait úgy fogalmaztam meg, hogy rövid, közép és hosszútávú tervezés szintjére bontottam le a célokat, majd a célokhoz eszközöket is nevesítettem, amelyeket a különböző beavatkozási területekhez rendeltem, majd meghatároztam a stratégia várható eredményeit.

A stratégia neve: „Esélyt a mozgásra, avagy Aktív jövő a társadalmi egyenlőségért”

A stratégia üzenetei:

- „Sport, lehetőség, jövő – mozgással a gyermekek egyenlő esélyeiért!”
- „Sport, határok és akadályok nélkül!”

A stratégia víziója:

A stratégia víziója, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek sportolásának biztosításával egy olyan társadalom megteremtése, ahol valamennyi gyerek egyenlő esélyekkel indul a sporthoz való hozzáférésben.

A rendszeres mozgás biztosításával a gyerekek megtapasztalják a mozgás örömét, közösségi élményeket szereznek, a sport által nem csak testi, lelki és szociális jó közérzetük, jólétük javul, de olyan személyes kompetenciák is fejlődnek, mint a küzdeni akarás kitartás, mások segítése, fair-play, melyek az életben is segítik őket. A sport, mint az inklúzió színtere esélyt ad a hátrányos helyzetű gyerekek számára az önbizalom növelésre, a személyiség fejlődésre, a beilleszkedésre és egy aktív egészségesebb életmód kialakítására. A sport befogadó színtere által lehetőséget biztosít a hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek közös aktivitására, a sport értékeinek és élményeinek megtapasztalására, mely a társadalom elfogadóbb és befogadóbb attitűdjét is formálja.

A stratégia víziója dominánsan megjeleníteni az egyenlő hozzáférés biztosítását, a sport általi nevelést a sport közösségformáló szerepét illetve az esélyteremtést, a hátrányok leküzdését.

A stratégia céljai:

A stratégia céljait rövid, közép és hosszútávon lehet megfogalmazni és tervezni.

1. Rövid távú célok (1-3 év):

A rövid távú célok meghatározásával és teljesítésével alapozhatjuk meg a stratégia hosszú távú sikerét, mivel gyors eredményeket produkálva motiválják a további támogatást. A helyzetelemzéssel és felméréssel a jelen helyzetet mutatja be, majd erre gyors reagálásokat fogalmaz meg.

Rövid távú cél, hogy feltérképezze a hátrányos helyzetű gyerekek, családok sportolási szokásainak alakulását, a sportmotivációt és a sportolás akadályozó tényezőit. Ez a kutatásommal már megvalósult, erre lehet alapozni, amelyben kiderült, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek sportaktivitása elmarad a sportolást akadályozó tényezők leginkább a nem tud eljutni és az anyagi korlátok és a nem ismeri a lehetőségeket említése volt.

Sportolási lehetőségek biztosítása és a szabadidős sportkínálat bővítése fontos a sportolási aktivitás növelése érdekében. Mivel a gyerekeknek és a családoknak anyagi

nehézségekkel kell megküzdeniük, így az ingyenes vagy kedvezményes sportprogramok elindítása szükséges az iskolai vagy közösségi terekben.

Cél a tudatosítás és szemléletformálás, melyben a sportolás egészségvédő, közösségi élményt és örömet adó jellegét kell kidomborítani és egyben a szabadidős sportkínálatról a tájékoztatást megadni a gyerekeknek, szülőknek, pedagógusoknak.

Kampányok indítása a sportos életmód ösztönzésére, melyben a példaképek híres sportolók is megjelennek motiválva a gyerekeket a sportolásra.

Sportágválasztó, sportágbemutató események szervezése és ezek médiamegjelenésének biztosítása, mely motiválja a csoportot a programokba való bekapcsolódásra.

2. A stratégia által kitűzött középtávú célok (4-7 év):

Egy olyan *támogatási rendszer* kialakítása a cél, melybe a helyi önkormányzatok, iskolák, sportegyesületek is bevonásra kerülnek.

Helyi önkormányzatok és iskolák bevonásával fenntartható támogatási modell kidolgozása, mely hosszú távon biztosíthatja és fenntartható módon a hátrányos helyzetű gyerek szabadidős sportszolgáltatáshoz való hozzáférését.

A hátrányos helyzetű településeken és annak közelében működő különböző szabadidős és sportegyesületekkel kötött együttműködési megállapodások megvalósítása, melynek célja a hátrányos helyzetű gyermekek, családok bevonására a sportba.

Szabadidős sportinfrastruktúra fejlesztése, melybe a Szlovákiában lévő sí és turisztikai infrastruktúra fejlesztése már egy jó példa. Ezt tovább fejlesztve az outdoor rekreációs terek fejlesztése: pl. játszóterek, fitnessparkok, az erdős területeken kalandpályák, erdő-rekreációs parkok elsősorban olyan területekre fókuszálva, melyek a hátrányos helyzetű térségekben valósulnak meg javítva ezzel a hozzáférést.

Az iskolai sportinfrastruktúra sportpályák és tornatermek felújításával építésével nem csak a kötelező testnevelés óráknak, de a délutáni szabadidős sport lehetőségeknek (SCHAUB, 2010), nyári napközis sporttáboroknak az infrastruktúrája is megerősödne.

Társadalmi integráció elősegítése kapcsán különböző sportprogramok és események szervezése ahol a hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek, családok közösen vehetnek részt az eseményeken, segítve a befogadást és beilleszkedést. A különböző inkluzív családi napok, sportnapok, sportversenyek, flash-mob rendezvények, sportágválasztó napok, ahol a hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű, a fogyatékkal élő és ép gyerekek és családjaik vehetnek részt. A szülői közösségek elérése és bekapcsolása a rendszeres sportaktivitásba,

mellyel a szülők értékrendje, pozitív attitűdje formálódik a sporthoz való attitűd formálásával a gyereket is ösztönzi majd.

3. A stratégia hosszú távú céljai (8–15 év)

A stratégia hosszútávú célja, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek és családjaik ne csak a jelenben sportoljanak aktívan, hanem a sport épüljön be az életmódjukba és hosszú távon érvényesítse az egészség-befektetés hatát.

Ehhez az kell, hogy a stratégia olyan rendszer szintű változásokat eredményezzen, mint például a hátrányos helyzetű gyerekek és családjaik sportolását támogató állami kezdeményezés hosszú távon keresztül finanszírozza a programokat és az infrastruktúra fejlesztését és felújítását, azaz cél az állami finanszírozó rendszerbe beépített sportfinanszírozás fenntarthatóságának megteremtése. A szabadidősport ösztönzésén túl a versenyszerűen űzött sporttevékenységekbe való integráció elősegítése. Cél egy sportösztöndíj rendszer kialakítása és fenntartása. A magyarországi Sportcsillag ösztöndíj rendszerhez hasonlóan ki kell dolgozni a hátrányos helyzetű és kiemelkedő sporttehetségek, jó sporteredményt elért diákok támogatásának ösztöndíj rendszerét, mely támogatja a sportolásukat, a versenyen való indulást és jövőképet ad a sport területén.

Célként fogalmazódik meg, hogy ez a sportstratégia az oktatás és szociálpolitikába is beépüljön.

A fenntartható sportkultúra, aktivitás fenntartása szintén cél, amennyiben a hátrányos helyzetű tanulók szabadidős és versenysport tevékenysége rendszeressé válik, úgy eléri a kívánt hatást hosszú távon is, azaz az inklúziót, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését, a sport általi esélyteremtést és az egészség és jólét növelését.

A sportkínálatba cél olyan elemek beépítése, mint a túra, nordic walking, kerékpározás, sielés, amelyek life-time sportok, azaz élethosszig üzhetők, így biztosítják a program fenntarthatóságát. A sportkínálat területén nem csak a hátrányos helyzetű gyerekeket, de szüleiket, nagyszüleiket is támogató sportágválasztó, családi sportnapok biztosításával a generációkon átívelő sportfogyasztás valósul meg és esélyt ad a hátrányos helyzetű személyeknek a sporthoz való hozzáférhetőségének stratégiai céljainak megvalósulásához.

Cél, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek sporttámogatása beépüljön az oktatásba is a különböző tehetséggondozó, felzárkóztató és pályaorientációs programokon keresztül, melyben a szabadidő sport programok koherensen beépülnek (MEZŐ – DORNER, 2024). A sport így akár, nem csak, mint az örömszerzés és a hasznos és strukturál szabadidőeltöltés fejlesztő szerepe jelenik meg, de a továbbtanulásban vagy sportkarrier építésbe is realizálódik.

Sportolókból, edzőkből, önkéntesekből kialakított mentorhálózat létrehozásával a cél, hogy a szabadidős vagy versenysportot űző hátrányos helyzetű tanulókat a mentorok segítsék és támogassák a tanulásban, a személyes kompetenciák fejlődésében, a sportban és a társadalmi beilleszkedésbe és végső soron a munkaerőpiacra jutásban.

6. táblázat: **A célok megvalósításának különböző szinterei és feladatai**

Szinterek	Feladatok
Óvodák és iskolák	Heti több alkalommal a hátrányos helyzetű gyerekeknek különböző ingyenes sportfoglalkozások biztosítása az intézmény területén a lehetőségek és igényfelmérés tükrében. Az óvodai és iskolai sportinfrastruktúra fejlesztése, mely a kötelező testnevelés foglalkozáson felül a szabadidősport foglalkozásoknak is háttérrel biztosít. Az óvópedagógusok és testnevelő tanárok, edzők módszertani felkészítése, különös tekintettel az inkluzív és adaptív testnevelésre. Pedagógusképzésbe beépítve illetve a pedagógus továbbképzésbe megjeleníteni a multikulturális és inkluzív nevelést, a mozgásfejlesztés adaptív módszereit és az inkluzív sportot.
Sportegyesületek, civil szervezetek	Inkluzív szabadidős és sportkínálat kialakítása, fejlesztése igényfelmérésre alapozva. A hátrányos helyzetű gyerekek bevonását ösztönző sportprogramok, családi sportnapok. Hátrányos helyzetű gyerekek támogatása a sportolásban: ingyenes felszerelés, sportszerek, ösztöndíj.
Közösségi és ifjúsági központok	Szakkörök, tanulás-támogató és fejlesztő foglalkozások, szabadidősport tevékenységek különböző életkorú gyerekeknek. Önkéntes mentorprogram kidolgozása, amelybe, egyetemistákat, középiskolai tanulókat, sportolókat bevonva segítik a gyerekeket a fejlődésben. Ingyenes mozgásfejlesztő klubok és sporttáborok, sportnapközi a hátrányos helyzetű gyerekeknek. Nyári-téli és hétvégi időszakokra kiterjedő programkínálat (túra, tábor, rekreációs nap) biztosítása. Ingyenes sportfelszerelés, sporteszközök (labdák, tollasütő, görkorcsolya, stb.) biztosítása, eszközkölcshozzás, térítésmentesen. Adományok gyűjtése: sportszerek, sportfelszerelések.
Önkormányzatok	Pályázati források elkülönítése és pályázatok kiírása hátrányos helyzetű gyerekek sportolásának támogatására (olyan sportklubok, civil szervezetek pályázhatnak, akik ezt a célcsoportot célozzák meg vagy integrálják) vagy akár gyerekek is pályázhatnak, akik valamilyen sportág üzésével kapcsolatos (sporteszköz, felszerelés, utazási költség,

	nevezési díj) kiadásokat finanszíroz. Szabadidős és sortinfrastruktúra fejlesztését célzó pályázatok A sport és egészség támogató szemléletformáló programok, workshopok rendezése.
Szabadidős és rekreációs terek, parkok	Outdoor infrastruktúra fejlesztés, korszerűsítés: fitneszpark, játszóterek, erdő-rekreációs park, kalandpark, tanösvények, túraútvonalak, erdei tornapályák, kerékpárutak. Ingyenes közösségi és sportrendezvények rendszeres szervezése, családi sportnapok, családi teljesítménytúrák, stb.

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

A stratégia sikeressége tehát abban mérhető, hogy mennyire sikerül elérni a kitűzött célokat, és hogy az elért eredmények fenntarthatók és továbbfejleszthetők-e a jövőben.

A stratégia elkészítésével és megvalósításával célom, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek sportolását ösztönözze a rendszer és javítsa a hátrányos helyzetű gyerekek és családok esélyegyenlőségét, elősegítse társadalmi befogadást és esélykompenzációt nyújtson. Cél, hogy egy hosszú távon is fenntartható és eredménycentrikus sporttámogatási rendszer alakuljon ki.

A stratégia hozzájárul a hátrányos helyzetű gyerekek sportolása kapcsán megjeleníthető mérhető indikátorok (sportba bevont gyermekek száma, heti sportaktivitás növekedése, attitűdváltozás) pozitív változásához.

A várható eredmények között a hátrányos helyzetű gyerekek és családjuk sportolási lehetőségei a sporthoz való hozzáférés javuljon, a korlátozó tényezők eltűnjenek, mellyel a célcsoport aktivitásán keresztül az egészségi állapotukban is javulás érhető majd el.

A várható eredmények között a rendszer szintű fejlesztések megvalósításával javulás érhető majd el az oktatás hatékonyabb működéséhez is.

A tudatos szemléletformáló kampányokkal a hátrányos helyzetű gyerekeket és családokat integráló programokkal a társadalom érzékenyítése valósul meg, mely egy elfogadóbb és befogadóbb környezetet alakít ki.

fenntartásával, a sport fittséget és egészséget támogató jellegének erősítése. Hagyományos és új típusú mozgásprogramok kínálatával motiválhatóak a sport hosszú távú végzésében.

„Elszántak”, akik a legmotiváltabb csoport a sport funkcionális, és közösségre ható jellemzői alapján is legkevésbé akadályozottak. A sportprogramok kínálatáról való tájékoztatás, olyan programkínálat biztosítása, ami a fittség és edzettség növelésére irányuló egyéni és csapatsportokat, indoor és outdoor szabadidős programokat tartalmazza.

A klaszter csoportba való besorolás lehetőséget ad a személyre szabott beavatkozásokra. Az egyes klaszterek egyedi igényeinek kielégítésével hatékonyabb támogatási rendszerek fejleszthetők a sportmotiváció, a sportba való bevonódás, a sportos életmód iránti elkötelezettség és a pozitív eredmények elérése érdekében.

Vizsgáltam a gyerek csoportban a WBI validált jólét kérdőívet és az adatokat a sportolási gyakoriság tükrében is elemeztem, mely szerint megállapítást nyert, hogy azok a gyerekek, akik többször sportolnak magasabb jó-lét eredményeket érnek el és több egészségügyi előnyt tudnak realizálni, mely igazolja, hogy a gyermekek sportolását ösztönző programok.

A hátrányos helyzetű szülők sportolását, sportmotivációját, költési profilját, értékrendjét először vizsgáltam a sportolást támogató háttér elemzése céljából.

A szülői mintát is klasztereztem, mely a gyermek sportolásának támogatását és a szülői értékrendet takarja, ami segíthet a szülők megszólításában annak érdekében, hogy a gyerekek a sportba bevonásra kerüljenek. 4 szülői klasztert tudtam azonosítani a hátrányos helyzetű szülőkből: a *praktikus tradicionalista* szülőket, akik a sport egészséget támogató jellegével és közösen családi sportolással befolyásolhatók a gyermekeik sportolásának támogatásában, a *korlátozott motivációjú szülőket*, akik leginkább a sport fejlesztő és tanulást támogató funkciójának hangsúlyozásával tudjuk azon célunk mellé állítani, hogy támogassák és ösztönözzék gyermekük sportolását. A *fejlődésorientált szülőket*, akik egészségközpontúak, a sport egészségvédő és életörző szerepének tudatosításával győzhetők meg, és a *maximalista értékvezérelt*, akiknek értékrendjébe az egészség, fejlődés, siker áll, a sportot, mint a sikeres életvezetés kulcsát középpontba állítva motiválhatjuk a gyermekük hosszú távú sportolásának ösztönzésében. A szülői klasztercsoport igen fontos, mivel a kutatásom és más kutatás is alátámasztják, a szülők támogató szerepét a gyermek sportba való bevonódásában. A kutatásom alapján először készítettem el a hátrányos helyzetű gyerekek sportolását támogató stratégiai javaslatot a Szlovák Kormánynak, döntéshozóknak, melyben megfogalmaztam rövid, közép és hosszútávú célokat, majd ehhez a megvalósítás különböző színtereihez (óvoda/iskola, sportegyesületek, civil szervezetek, közösségi és ifjúsági központok,

önkormányzatok, szabadidős és rekreációs terek, parkok) rendelt feladatokat fogalmaztam meg.

A kutatásom a szlovákiai hátrányos helyzetű gyerekek szabadidős és sportfogyasztását vizsgálta, mely egy research gap a témában, hiányosak azok a kutatások, melyek ezeknek a gyerekeknek, szülőknek a motivációját, attitűdjét, sportolási és egészségmagatartását vizsgálják a gyerekek sportaktivitásának növelése céljából. A hátrányos helyzetű gyerekek és szülők értékrendjét, sportolását vagy annak támogatását tartalmazó klaszterismérvek segíthetnek a célcsoport szükségleteinek, motivációinak, költési profiljának jobb megértésével előmozdítani a hátrányos helyzetű gyerekek sportolásának ösztönzését. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak az inkluzivitás előmozdításához, a hátrányos helyzetű gyerekek sportaktivitásának növelésével az egészség és esélyhátrányok kompenzálásához.

5. AZ EREDMÉNYEK GYAKORLATI HASZNOSÍTHATÓSÁGA

A kutatás a szlovákiai hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek sportolási szokásainak összehasonlításával rámutatott a hátrányos helyzetű gyerekek alacsonyabb sportaktivitására, a sportolás főbb motívumaira és a sporttól való távolmaradásukat eredményező korlátokra is és egészség-hátrányukra. A hátrányos helyzetű gyerek minta klaszterezése és a klasztercsoportok főbb értékrendjeinek kimutatása segíthet az egyéni igényekhez igazított sportkínálat kialakításában, az integrált programok kialakításában és a speciális marketingkommunikációs üzenetek megfogalmazásában, mely motiválja a gyerekeket a sportra vagy segíti az érdeklődés és aktivitás megtartását. Mivel a gyerekek sportolási szokásait és sportolását a szülők értékrendje, lehetőségei és spothoz való attitűdje is meghatározza, így a szülői mintán kapott eredmények segíthetnek a hátrányos helyzetű gyerekek sportolását befolyásoló szülői háttár jobb megértéséhez. A hátrányos helyzetű szülők klaszterezésével kialakított csoportok és az ahhoz rendelt sportolást ösztönző programok és üzenetek segíthetnek a szülői támogatás erősítésében és a hátrányos helyzetű családok sportaktivitásának növelésében és egészségi állapotuk javításában. A kidolgozott stratégia az abban megfogalmazott vízió, rövid, közép és hosszú távú célok és a megvalósítás irányai segíthetik a hátrányos helyzetű gyerekek sportaktivitásának növelését, egészség-hátrányai leküzdését és a társadalmi integrációjuk megvalósítását.

6. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK

Publikációk a témában:

- Židek, P., Müller, A. (2024): The development of health behavior, physical activity, and sports habits in the disadvantaged Roma adult and child population. *Gradus*, 11(1), Paper: 2024.1.ART.009, 8 p.
- Židek, P., Müller, A. (2024): The number and situation of disadvantaged children in Slovakia, and the factors influencing their participation in sports activities. *Stadium - Hungarian Journal of Sport Sciences* 7(1).
- Židek, P. (2024): The Evolution of Sporting Consumption Habits among Socioeconomically Disadvantaged Children and Adults. *Economica (Szolnok)*, 15(1-2), pp. 33-43.
- Židek, P. Bácsné Bába É., Lengyel, A., Müller, A., Molnár A. (2025): A Multidimensional Analysis of Sports Participation Patterns Among Socioeconomically Disadvantaged Children in Slovakia. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 2025, 109, xx-xx.<https://doi.org/10.2478/pcssr-2025-0018>

Konferenciák:

- Laoues-Czibalmos, N., Židek, P., Szerdahelyi, Z. (2024): A fogyatékos és hátrányos helyzetű gyerekek nevelőinek sportpreferenciái és fogyasztói szokásai. In: Mező, K., Mező, F. (szerk.) *Absztraktkötet – IX. „Különleges Bánásmód” Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencia / Abstract Volume – 9th 'Special Treatment' International Interdisciplinary Conference*. Debrecen, Magyarország: Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (2024) 201 p. pp. 85-86., 2 p.
- Židek, P., Müller, A. (2024): Az állatokkal asszisztált terápia hatásai hátrányos helyzetű gyermekek esetében. In: Lovas, Kiss A., László, B. (szerk.) *Az ember-állat kapcsolat perspektívái III.: Nemzetközi Antrozoológiai Konferencia*. Hajdúböszörmény, Magyarország: Debreceni Egyetem, Antrozoológiai kutatócsoport, Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (2024) p. 58
- Židek, P. (2024): Hátrányos helyzetű szlovák gyerekek sportolási aktivitása (szakirodalmi kitekintés). In: Mező, K., Mező, F. (szerk.) *Absztraktkötet – IX. „Különleges Bánásmód” Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencia / Abstract Volume – 9th 'Special Treatment' International Interdisciplinary Conference*. Debrecen,

Magyarország: Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (2024)
201 p. pp. 199-201. , 3 p.

Egyéb közlemények:

Szakcikk:

- Kinczel, A., Fülöp-Pipó, M., Pálincás, R., Židek, P., Laoues-Czibalmos, N., Lengyel, A., Müller, A., (2023): The Experiences of Physiotherapy in Preschools in the Light of a Kindergarten Research in Hajdúböszörmény. Különleges Bánásmód, 9(3), pp. 27-34.
- Müller, A., Simon, I. Á., Lenténé, Puskás A., Bíró, M., Židek, P., Laoues-Czibalmos, N. (2023): A gerincdeformitás megelőzésének módszertani aspektusai a gyógytestnevelés területén. Stadium - Hungarian Journal of Sport Sciences, 6(2), pp. 1-12.
- Tóth, Sz., Kinczel, A., Lengyel, A., Pálincás, R., Molnár, A., Lovas Kiss, A., Židek, P., Müller, A. (2023): The role of dogs in maintaining health and quality of life. Geosport For Society, 19(2), pp. 76-84.
- Tóvizi, A., Kinczel, A., Židek, P., Lengyel, A., Pálincás, R., Laoues-Czibalmos, N., Molnár, A., Müller, A. (2023): The role and importance of play in physiotherapy. Geosport For Society, 19(2), pp. 98-110.
- Berecz, B., Müller, A., Bíró, M., Hidvégi, P., Szabó-Cifó, B., Židek, P. (2017): Az atlétika helye és szerepe az általános iskolai testnevelésben. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport 44, pp. 15-17.

Könyvrészlet:

- Dobay, P., Szabó, P., Židek, P. (2017): The Netfit results of J. Selye University Students
In: Šimonek, J., Dobay, B. (szerk.) Šport a veda : Zborník vedeckých a odborných prác.
Komárno, Szlovákia: Univerzita J. Selyeho (2017) 155 p. pp. 74-80.
- Dobay, P., Szabó, P., Židek, P.(2017): Prieskum športových činností študentov Univerzity J. Selyeho = General survey of sporting youths at J. Selye University. In: Šport a veda: Zborník vedeckých a odborných prác 2017. Komárno, Szlovákia: Univerzita J. Selyeho (2017) p. 1
- Dobay, P., Szabó, P., Židek, P.(2017): A SJE óvópedagógus hallgatóinak vízhez szoktatás módszertanának az elsajátítása egy úszótanfolyamon belül. In: Bukor, József; Strédl, Terézia; Nagy, Melinda; Vass, Vilmos; Orsovics, Yvette; Dobay, Beáta (szerk.) A Selye János Egyetem 2017-es "Érték, minőség és versenyképesség - a 21. század kihívásai"

Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete: Pedagógiai szekciók
Révkomárom, Szlovákia: Selye János Egyetem (2017) 400 p. pp. 28-36.

Dobay, P., Szabó, P., Židek, P. (2018): Vízhez szoktatás lehetőségei játékosan óvodáskorban.

In: Bukor, J., Szarka, K., Gubo, Š. (szerk.): A Selye János Egyetem 2018-as X.
Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete = Zborník 10.
medzinárodnej vedeckej konferencie Univerzity J. Selyeho - 2018: Web-alapú
alkalmazások az oktatásban szekció = Sekcia: Webové aplikácie vo vzdelávaní
Komárno, Szlovákia: Selye János Egyetem (2018) 101 p. pp. 37-45.

Dobay, B., Szabó, P., Židek, P. (2018): The NETFIT® profile of J. Selye University students
in 2018. In: Sport science in motion: Proceedings from the scientific conference
Komárno, Szlovákia: Univerzita J. Selyeho, pp. 252-259.

Szőkö, I., Židek, P., Dobay, B. (2018): Quality Improvement of the Teaching Process in
Primary Education. In: L, Gómez Chova; A, López Martínez; I, Candel Torres (szerk.)
Edulearn18 Proceedings: 10th International Conference on Education and New
Learning Technologies. Palma de Mallorca, Spanyolország: International Academy of
Technology, Education and Development (IATED) (2018) 11,290 p. pp. 40-53.

Nyilvántartási szám: DEENK/451/2025.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Zidek Peter

Doktori Iskola: Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10093542

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (6)

1. **Zidek, P.**, Bácsné Bába, É., Lengyel, A., Müller, A. É., Molnár, A.: A Multidimensional Analysis of Sports Participation Patterns Among Socioeconomically Disadvantaged Children in Slovakia. *Physical Culture and Sport, Studies and Research*. 109 (1), 58-68, 2025. ISSN: 1899-4849.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2478/pcssr-2025-0018>
IF: 1.2 (2024)
2. Müller, A. É., **Zidek, P.**, Lengyel, A.: Az akadálypályás mozgásfejlesztés szerepe és jelentősége az autizmus spektrum zavarral élő gyermekek esetében. *Különleges bánásmód*. 10 (1), 63-74, 2024. EISSN: 2498-5368.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18458/KB.2024.1.63>
3. **Zidek, P.**, Müller, A. É.: The development of health behavior, physical activity, and sports habits in the disadvantaged roma adult and child population. *Gradus*. 11 (1), 1-8, 2024. EISSN: 2064-8014.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47833/2024.1.ART.009>
4. **Zidek, P.**: The Evolution of Sporting Consumption Habits among Socioeconomically Disadvantaged Children and Adults. *Economica*. 15 (1-2), 33-43, 2024. ISSN: 1585-6216.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47282/economica/2024/15/1-2/13854>
5. Müller, A. É., Bácsné Bába, É., **Zidek, P.**, Lengyel, A., Herpainé Lakó, J., Laoues-Czimbalmos, N., Molnár, A., Boda, E.: The Experiences of Motor Skill Development in Children with Autism Spectrum Disorder (ASD) Reflected through Parental Responses. *Children*. 11 (10), 1-21, 2024. EISSN: 2227-9067.
DOI: <http://dx.doi.org/10.3390/children11101238>
IF: 2.1

6. **Zidek, P.**, Müller, A. É.: The Number and Situation of Disadvantaged Children in Slovakia and the Factors Influencing Their Participation in Sports Activities.

Stadium - Hungarian Journal of Sport Sciences. 7 (1), 1-14, 2024. EISSN: 2676-9506.

DOI: <http://dx.doi.org/10.36439/shjs/2024/1/14635>

További közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (5)

7. Müller, A. É., Simon, I. Á., Lenténé Puskás, A., Bíró, M., **Zidek, P.**, Laoues-Czimbalmos, N.: A gerincdeformitás megelőzésének módszertani aspektusai a gyógytestnevelés területén.

Stadium. 6 (2), 1-12, 2023. EISSN: 2676-9506.

DOI: <https://doi.org/10.36439/shjs/2023/2/13701>

8. Kinczel, A., Fülöp-Pipó, M., Pálincás, R., **Zidek, P.**, Laoues-Czimbalmos, N., Lengyel, A., Müller, A. É.: The Experiences of Physiotherapy in Preschools in the Light of a Kindergarten Research in Hajdúböszörmény.

Különleges bánásmód. 9 (3), 27-34, 2023. EISSN: 2498-5368.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18458/KB.2023.3.27>

9. Tóvizi, A., Kinczel, A., **Zidek, P.**, Lengyel, A., Pálincás, R., Laoues-Czimbalmos, N., Molnár, A., Müller, A. É.: The role and importance of play in physiotherapy.

GeoSport for Society. 19 (2), 98-110, 2023. ISSN: 2393-1353.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30892/gss.1906-100>

10. Tóth, S., Kinczel, A., Lengyel, A., Pálincás, R., Molnár, A., Lovas Kiss, A., **Zidek, P.**, Müller, A. É.: The role of dogs in maintaining health and quality of life.

GeoSport for Society. 19 (2), 76-84, 2023. ISSN: 2393-1353.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30892/gss.1904-098>

11. Nagy, Z., Müller, A. É., Simon, U. Á., **Zidek, P.**, András, Á.: A testnevelésórán alkalmazott pulzuszámolás szerepe a tanulók differenciált oktatásában.

Acta Academiae Agriensis. Nova series. Sectio Sport. 43, 161-178, 2016. ISSN: 1788-1579.

A közlő folyóiratok összesített impakt faktora: 3,3

A közlő folyóiratok összesített impakt faktora (az értekezés alapjául szolgáló közleményekre): 3,3

A DEENK a Jelölt által a Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.